

U ovom izdanju objavljeno je sveukupno sto sedam dokumenata, koji su objavljeni u skladu s originalnim rasporedom registra, a uz dokumente nalazi se folijacija prema sadašnjem stanju u kakvom se izvor nalazi. Kod svih su dokumenata regeste izrađene opširnije na način da je sadržaj tih dokumenata cjelovito prepričan na hrvatskom jeziku. Razlog je tomu, ističu priređivači, što je tekst tih dokumenata izrazito zanimljiv te se u najvećoj mjeri odnosi na privatno-pravno poslovanje hrvatskoga plemstva, posebice pripadnika ustanove “plemića dvanaest plemena kraljevine Hrvatske” (*nobiles duodecim generationem regni Croatiae*). Jedan od razloga posebne zanimljivosti sadržaja tih dokumenata svakako je i u razdoblju u kojem su nastali. Riječ je o zlatnom dobu srednjovjekovne hrvatske povijesti, razdoblju od vladavine Anžuvina do građanskog rata koji će dovesti do pada Zadra pod mletačku vlast 1409. godine.

Objavljeni tekst ovog registra zadarskog kaptola napisan je karakterističnim srednjovjekovnim pravničkim latinitetom. Kratice u tekstu dokumenata priređivači su razriješili, dok se kod ortografije nastojalo da što vjernije slijedi original.

Na kraju objavljenih regesta u dodatku se nalaze još dva dokumenta bilježnika Petra Perencana koje je ovaj izdao kao kaptolski pisar. Prvi se dokument odnosi na jednu oporuku i u originalu se nalaze u rukopisu *Codex Diphniceus* koji se čuva u samostanu sv. Frane u Šibeniku, dok je drugi dokument o prodaji zemljišta, koji je već objavljen u Diplomatičkom zborniku Tadije Smičiklase, zbog čega ga priređivači ovog registra samo navode, ali ga ne objavljuju u cijelosti.

Na kraju knjige nalaze se kazalo osoba (*Index personarum*) i kazalo mjesta (*Index locorum*), koja se spominju u objavljenim dokumentima.

Božena Glavan

Prva hrvatskoglagoljska početnica 1527., ur. Dražen Budiša, HAZU, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Školska knjiga, Zagreb 2008., 29 str.

Prva hrvatskoglagoljska početnica prvi je put tiskana 1527. g. glagoljskim slovima u Veneciji, u oficini Andrije Torresanija, ali do danas ne znamo što je tog mletačkog tiskara potaknulo da pred sam kraj života izda ovu knjižicu. Novo izdanje, urednika Dražena Budiše, objavljeno je početkom 2008. g. suradnjom više izdavača (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Školska knjiga) koji su prepoznali vrijednost *Početnice* za očuvanje hrvatskog kulturnog identiteta.

Sadržaj *Početnice* sličan je onodobnim latinskim početnicama. Nakon pobožnog zaziva nižu se glagoljska slova u uobičajenom poretku, a ispod njih nalazi se tablica pomoću koje se učilo sricanje slogova. Slijede uobičajene molitve (*Oče naš* i *Zdravo Marijo*) u kojima su učenici mogli prepoznavati naučena slova jer su molitve znali napamet. Slijedi nekoliko psalama na kojima se moglo vježbati čitanje, a na kraju početnice nalaze se i ikonografski simboli dvanaestorice apostola. Ovo “novije” izdanje *Početnice* u drugom dijelu sadrži i transliteraciju te pogovor akademika Josipa Bratulića. U njemu se, između ostalog, ukazuje na povijesnu važnost knjižice i objašnjava kako je ona utjecala na nastanak sličnih srednjovjekovnih izdanja.

Ova početnica zaista je luksuzno izdanje. Tiskana je u uglednom kvart formatu, a prva stranica, koja je i sadržajno najvažnija, ujedno je i likovno najbogatija. Zatvorena je renesan-

snim okvirom s prizorima iz onodobne školske prakse, a ostatak knjižice bogato je ilustriran drvorezima. Svaki odjeljak otvara novi drvorez, a u toj tehnici otisnute su i slike dvanaestorice apostola uz koje stoje riječi koje su, prema predaji, prvi put izgovorili. Doduše, slike apostola su izmiješane i njihove ikonografske oznake ne odgovaraju riječima simbola, ali kako je takav poredak nastao u prvom izdanju, urednik je zadržao isti kako bi ovaj pretisak vjerno dočarao original. Posljednji list *Početnice* značajan je za povijest tiskarstva jer sadrži Toressanijev tiskarski znak – kulu s kruništem i njegovim inicijalima.

Kako priređivači kažu, ova knjižica nastala je u želji da se čitanje glagoljskog pisma ne ugasi među učenicima i studentima, već da se raširi i među ostalim ljubiteljima naše pisane kulture. Čini se da je to bio dovoljan razlog za pretisak ovog starog izdanja koje se čitatelju preporučuje kao vrijedan doprinos za poznavanje vlastite kulture i povijesti.

Tonija Vladislavić

Federicus Chrysogonus / Federik Grisogono, *Speculum astronomicum / Astronomsko zrcalo*, pr. Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić; prev. Tomislav Čepulić, Institut za filozofiju, Zagreb 2007., 291 str.

Još jedan velik doprinos hrvatskoj filozofsko-povijesnoj baštini dale su Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić, priredivši kritičko paralelno izdanje prijepisa latinskoga originala i hrvatskoga prijevoda djela Federika Grisogona Zadrana pod naslovom *Speculum astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia Federici Chrysogoni Iadertini (Astronomsko zrcalo koje omeđuje ljudski razum u svakoj znanosti autora Federika Grisogona Zadrana)*. Ovim izdanjem zaokružen je prijevod cjelokupnog opusa ovoga renesansnog mislioca (prvo Grisogonovo djelo pod naslovom *Federici Chrysogoni nobilis Iadertini, artium et medicinae doctoris subtilissimi et astrologi excellentissimi de modo colegiandi, pronosticandi et curandi febres necnon de humana felicitate ac denique de fluxu et refluxu maris lucubrationes nuperrime in lucem editae*, prvi put tiskano u Veneciji 1528., godine, koje je preveo Jakov Stipišić, a uredili Branko Kesić i Biserka Belicza, objavio je Razred za medicinske znanosti HAZU 1990. godine u: *Rasprave i građa za povijest znanosti*, sv. 6.)

Hrvatsko izdanje *Astronomskog zrcala* svjetlo dana doživjelo je upravo 2007. godine, kada je obilježena 500. obljetnica od prvoga tiskanja knjige. Rezultat je to mukotrpnoga rada čitavoga tima stručnjaka, a glavne zasluge imaju urednice izdanja Mihaela Girardi-Karšulin, filozof, i Olja Perić, klasična filologinja, koja je izvršila i filološku redakciju prijepisa, te Tomislav Čepulić, koji je napisao Grisogonov kratki životopis i načinio prijevod latinskoga prijepisa. To djelo ovoga znamenitoga zadarskog doktora filozofije i medicine Federika Grisogona Zadrana (Federicus Chrysogonus) prvi put izdano je u Veneciji 1507., a izuzetna mu je i bibliotečna rijetkost. Naime, postoje samo dva primjerka u javnim bibliotekama. Jedan se nalazi u Nacionalnoj biblioteci Marciana u Veneciji, a drugi u biblioteci Katoličkoga sveučilišta Sacro Cuore u Bresciji. Stoga na vrijednosti dobiva i dodatak u ovome hrvatskome izdanju koji donosi faksimil prvoga izdanja (231-291).

Grisogono, kao renesansni mislilac filozof, tipičan je predstavnik svoga vremena, koji u svome filozofskom promišljanju ne poznaje prepreke između matematike, metafizike i prirodnih znanosti, stoga i ovo djelo karakterizira interdisciplinarnost. U predgovoru hrvatskoga iz-